پۆل ئیلوار
یەکێك لە شاعیرە پێشەنگەکانی سوریالیزم

لە ئینگلیزییەوە : ناڵە حەسەن

کورتەیەک دەربارەی ژیانی (پۆل ئیلوار)

پۆل ئیلوار لە ١٤ی دیسەمبەری ١٨٩٥، لە «سەینت دلێنیس» سەر بە شاری پاریس لە دایکبووە، خێزانەکەیان سەر بە چینێکی مامناوەندی بوو، باوکی فەرمانبەر و دایکیشی ژنی ماڵەوە بووە و لەماڵەوە

ئیلوار پێی وابوو شیعر هۆكارێكە دەتوانێت خوێنەران هۆشیار بكاتەوە و گەشەیان پێ بدات

ئیشی بەرگدرووی كردووە. پۆل ئیلوار لە سەردەمی لاوێتیدا قوتابییەكی زۆر زیرەك و چالاك بووە. لەبەر نەخۆشی و باری تەندروستی جارجارە لە خوێندن دابڕاوە، لە تەمەنی شازدە ساڵیدا بەهۆی نەخۆشیی (سیل)ەوە دەنێردرێت بۆ «سویس سەنەتۆریەم». لەو تەمەنەیدا بێئەندازە هۆگر و حەزی لە شیعر دەبێت. ساڵ و نیوێك لەو شوێنەدا دەمێنێتەوە، كاتێك دەگەڕێتەوە بۆ پاریس، یەكسەر دەچێتە ڕیزی سوپا بۆ خزمەتكردنی سەربازی. پاش ماوەیەك بریندار دەبێت، بەهۆی تەقینەوەی غازی تۆكسیك. دوای تەواوبوونی ئەزموونی شەڕ، ساڵی ١٩١٧ ماوەی خزمەتكردنی سەربازیی تەواو دەبێت و ئازاد دەبێت، هەر لەم ساڵەدا یەكەم كۆمەڵە شیعری بە ناوی (Le Devior et) بڵاو دەكاتەوە. ئیلوار خۆی وای هەست دەكرد لە «وات وێتمان»ی شاعیری ناوداری ئەمریكی زۆر نزیكە، وات وێتمان نووسەری دیوانە شیعری (گەڵاكانی گیا)، ئیلوار ئەم دیوانە شیعرەی زۆر دەخوێندەوە. هەروەها بەشداریی لە بزووتنەوەی دادائییەكانیش كردووە، لەگەڵ «تریستان تزارا و ئەندری بریتۆن و لویس ئەراگۆن و فلیپ سۆپات و زۆرێك لەو نووسەرە گەنجانە» یەكتریان دەدیت و لەگەڵ یەكتریدا كۆدەبوونەوە. پاشان لەگەڵ چەند نووسەر و هونەرمەند و ڕۆشنبیرێكی تر وەكو سوریالیستەكان خۆیان ڕادەگەیەنن. پۆل ئیلوار یەكێك لەو كەسانە دەبێت كە مانیفێستی سوریالیزم ئیمزا دەكات. ئیلوار ساڵی ١٩١٢ ژنی هێناوە و كچێكی لەو ژنەی هەیە بە ناوی «سیسەیل»، بەڵام لەگەڵ ئەو ژنەی بەیەكەوە زۆر بەختەوەر نابن، بۆیە لە ئاكامدا لەیەكتری جیا دەبنەوە. ئیلوار لە ساڵی ١٩٢٤ بۆ ماوەیەك ون دەبێت، دەنگوباس وا بڵاودەبێتەوە گوایە مردووە، بەڵام دوای حەوت مانگ دەگەڕێتەوە پاریس، وا ڕادەگەیەنێت لە سەفەرێكی دوور و درێژدا بووە، لە «مارسلیس»ەوە بۆ تاهیتی، ئەندەنووسیا، سیلان، ئوسترالیا، چەند شوێنێكی تر. پاش دەركەوتنەوەی لە چوارچێوەی سوریالیزم درێژە بە هەوڵەكانی دەداتەوە. هەر لەو ماوەیەدا بۆی دەردەكەوێت كە گاڵەی خێزانی پێشووی لەگەڵ «سیلڤادۆر دالی» پەیوەندیی هەیە! ئیلوار ساڵی ١٩٢٦ بەهۆی چاپكردنی دیوانە شیعری (Capital de la Doluer) ناو و دەنگێكی شیعری باش پەیدا دەكات. لە دەوروبەری ساڵی ١٩٣١دا لەگەڵ (Nusch)ەی هونەرمەندی شێوەكاری سوریالیست یەكتریان خۆشدەوێت، كە یەكێكە لەو خوێنەرانەی ئیلهام لە شیعرەكانی وەردەگرێت! هەر لەوكاتانە زەماوەند دەكەن و دەبن بە هاوسەری یەكتری و لەگەڵ یەكدا زۆر بەختەوەر دەبن، بۆیە هەتا دواچركەكانی تەمەنی ئەو ژنەی هەرلەگەڵیدا دەژیێت، واتە تا ساڵی ١٩٤٦، چونكە لەوساڵەدا ژنەكەی دەمرێت. ئیلوار ساڵی ١٩٣٩ جارێكی تر بۆ خزمەتكردنی سەربازی بانگ دەكرێتەوە، لە سەردەمانی دەستڕۆیشتوویی ئەڵمانیا بەسەر فەڕەنسا ئەو ڕیزەكانی سوپای جێهێشتووە و بەنهێنی خەریكی كاری ئەدەبی و ئیشكردن بووە لە دژی شەڕ و دوژمنكارییەكانی ئەڵمانیا، ساڵی ١٩٤٢ دەچێتە ڕیزی پارتی كۆمۆنیستی فەڕەنسی. بەشێوەی نهێنی چالاكی و كارە سیاسییەكانی ئەنجام دەدات. لەو سەردەمانەدا ئیلوار سەفەر بۆ زۆرێك لە وڵاتانی دونیا دەكات، لەوانە (بەریتانیا، بیلگیەم، چیكیسلۆفاكیا،

پۆل ئیلوار لە ١٤ی دیسەمبەری ١٨٩٥، لە «سەینت دلێنیس» سەر بە شاری پاریس لە دایكبووە، خێزانەكەیان سەر بە چینێكی مامناوەندی بوو، باوكی فەرمانبەر و دایكیشی ژنی ماڵەوە بووە و لە ماڵەوە ئیشی بەرگدرووی كردووە. پۆل ئیلوار لە سەردەمی لاوێتیدا قوتابییەكی زۆر زیرەك و چالاك بووە. لەبەر نەخۆشی و باری تەندروستی جارجارە لە خوێندن دابڕاوە، لە تەمەنی شازدە ساڵیدا بەهۆی نەخۆشیی (سیل) ەوە دەنێردرێت بۆ «سویس سەنەتۆریەم». لەو تەمەنەیدا بێئەندازە هۆگر و حەزی لە شیعر دەبێت

مەکسیکۆ، ڕوسیا...) بەڵام لە وڵاتەیەکگرتووەکانی ئەمریکا ڕێگەی پێنادەن و ڤیزەکەی ڕەتدەکەنەوە بە پاساوی کۆمۆنیست بوونی! لە نۆڤەمبەری ١٩٤٦ لەو مانگەی «نووچە»ی خێزانی دەمرێت دیوانە شیعرێک بەناوی (Le Dur Desir de durer) بەچاپ دەگەیەنێت، کە لە پێنج قەسیدە پێکهاتووە. پۆل ئیلوار وا بیری دەکردەوە و پێی وابوو، پەیامی شیعر ئەوەیە دەبێ داهێنان لە زمان بکات و زمان نوێ بکاتەوە، بۆ مەبەستی بەدیهێنانی ئاڵوگۆڕی ڕادیکاڵانە لە ژیان و ڕووبەری بووندا! پێی وابوو شیعر هۆکارێکە دەتوانێت خوێنەران هۆشیار بکاتەوە و گەشەیان پێ بدات! لەم بارەیەوە لەپاڵ داهێنانە ئەدەبییەکان و بەرزڕاگرتنی ناسنامە سیاسییەکەی، هەوڵی دەدا بۆ گۆڕانی کۆمەڵایەتی و بە دەستهێنانی ئازادییەکانی تاک، هاوکات ئازادیی سێکسیش. ئیلوار لە ماوەی هەموو ژیانیدا زیاتر لە حەفتا کتێبی جۆراوجۆری دەربارەی شیعر و بابەتی ئەدەبی و گۆشەنیگای سیاسییەوە... بڵاوکردۆتەوە. ساڵی ١٩٥٢ لە تەمەنی پەنجا و شەش ساڵیدا دەمرێت، ئەوکاتە لەگەڵ ژنی سێیەمیدا بووە.

چەپکێك لە شیعرەکانی پۆل ئیلوار

من نەمدەتوانی بیزانم

من نەمدەتوانی بیزانم
باشتر لەوەی تۆ من بناسیت
چاوەکانت لە خەودان
ئێمە پێکەوە بۆ درەوشانەوەی
چارەنووسێکی باشتر لە شەوەکانمان
دروست کرد
چاوەکانت لە کام سەفەری من
بە درێژایی ڕێگاکان،
هێماکانی
مانایەك بە نامۆیی زەوی دەبەخشێ
لەنێو چاوەکانی تۆدا
کێ کۆتایی ئەم تەنیاییەمان
بۆ ئاشکرا دەکات
کە خۆشیان
ئیتر نازانن چارەنووسیان بە کوێ دەگات
تۆش نەتدەتوانی بیزانی
باشتر لەوەی من تۆ بناسم...!

کچی عەشق

ئەو لەسەر پێڵووی چاوەکانم وەستاوە
پرچی لەنێو پرچی مندایە
ڕەنگی چاوەکانی منی گرتووە
شێوەی دەستاکانم...
ئەو لەنێو سێبەری من قووت دەدرێت
وەکو بەردێك بەڕووی ئاسماندا

ئەو هەرگیز چاوەکانی داناخات
یان هەرگیز لێناگەڕێت من بخەووم
یان خەونەکانی ئەو لە ڕۆژێکی پرشنگیدا
وادەکا خۆرەتاو ون ببێ
منیش پێدەکەنم دەگرییێم
یان پێدەکەنم و قسەدەکەم
ئەوکاتانەی هیچ شتێکم پێ نییە بیڵێم!

زەنگی ئێواران

دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆ دەرگاکان
ئێشکگری کرابان
دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆ زیندانی
بوونمان
دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆ ئەو شەقامانەی
لە ئێمە قەدەغە کرابوون
دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆ ئەو شارەی
کە خەوتبوو
دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆ ئەو ژنەی
برسی و تینوو کرابوو
دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆخۆمان کە
بێ بەرگری بووین
دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆ ئەو شەوەی
کە بێبایەخ کرا
دەمانتوانی چیتر بکەین، بۆ خۆمان کە
یەکتریمان خۆش دەویست...؟

لە پەنجەرەوە

هەمیشە من ئەو دڵنیاییەم نەبووە، ئەو ڕەشبینییەی کە باشترین دڵنەواییە لە نێوان ئێمەدا. لەوێدا کاتی ئەوەبوو کە برادەرەکانم بە من پێبکەنن. من زرینگ نەبووم بۆ وشەکانم، دڵنیاییەکی جیاواز، من هەمیشە نازانم کە دەمەوێت بڵێم چی؟ بەڵام زۆرجاران کە هیچم نەبووە تا بیڵێم. گرینگیی قسەکردن یان مەیلی ئەوەی کە زۆر بە زەحمەت نەبیت. ژیانی من تەنها بە داوە دەزوویەك هەڵواسراوە. لەوێدا کاتی ئەوەبوو، ئەوکاتەی وا دیاربوو من لەهیچ تێنەگەیشتبووم. زنجیرەکانی من سەر ئاو کەوتبوون. هەموو حەزەکانم لەنێو خەونەکانم لەدایك دەبن. من بە وشەکانم عەشقی خۆم دەسەلمێنم. بۆ چ مەخلوقەهایەکی نایاب من متمانەم بەخۆم کرد. لە چی دڵتەنگییەکی ئازاربەخش و دنیایەکی ڕەنگێندا خەیاڵەکانم بازنەیان بە چواردەورم کێشابوو. من دڵنیا بووم کە عاشق بووم لە زۆربەی بوارە ترسناکەکانی خۆم. زمانی عەشقی من سەر بە زمانی مرۆڤ نیە، جەستەی مرۆیی من دەست لە گۆشتی عەشقم نادات. خەیاڵە ئیرۆسیەکانیشم هەمیشە و بەبەردەوامی لە ئاستێکی بەرزی گونجاودا بوون، کە ئەوەش هەوڵدانێکی ئەوتۆ نییە بۆ ڕازیکردنم لەسەر چەوتی...!

سەرچاوە:
Poets.org-poetry, poems-Bios&more - Pual Eluard- poems. - Biography, Quotes